

PARTICULARITĂȚI DE TRADUCERE A TEXTULUI MEDICAL DIN LIMBA ITALIANĂ ÎN LIMBILE ROMÂNĂ ȘI ENGLEZĂ

Aurelia ȘEREMET, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

The study highlights (simultaneously in three languages) the aspects of the Italian, Romanian and English medical language, the English influence on the evolution of medical language of Greco-Roman origin; the deepening and theoretical development of the necessary information to the translators of medical texts; the grounding of the formation procedures of the specialized medical vocabulary – the metaphor and periphrasis; the comparative analysis of medical terms and their conceptualization in the three languages research through the traditional etymology (Greek and Latin) and from contemporary North-Occidental point of view.

Prezenta investigație rezultă din utilizarea frecventă a terminologiei medicale în viața cotidiană. Ca răspuns la nevoia de cunoaștere a interpretării semnificației termenilor medicali, prezenta lucrare cercetează domeniul de interes al medicinei din perspectiva a trei limbi, de la fundamentele greco-latine la influența contemporană a limbii engleze. Secole de-a rândul, limba latină a deținut rolul de limbă de comunicare între științe și, mai cu seamă, în științele medicale, fapt demonstrat de numărul impunător de termeni de origine latină. Începând cu a doua jumătate a sec. XX, se atestă o mare influență a limbii engleze în evoluția lexicului științelor medicale universale. Astăzi, engleza este cea care posedă o pondere simțitoare de limbă de comunicare între savanții în medicină din întreaga lume. Scopul propus în investigația noastră a vizat elaborarea unui veritabil ghid de performanță, util studenților la medicină, traducătorilor de texte medicale și altor persoane dornice de a cunoaște domeniul respectiv. Din punct de vedere metodologic, ne-am axat pe cercetarea noilor abordări traductologice ale textului medical din limba italiană în limbile română și engleză. Cercetarea își propune ca obiective să abordeze aspecte de formare și interpretare a limbajului sectorial al terminologiei medicale, care continuă să fie în dinamică prin aportul de noi termeni; să prezinte din retrospectivă fundamentele greco-latine ale terminologiei medicale: metafora și perifrazarea – metode de formare a lexicului medical specializat; să analizeze limbajul medical al limbilor naționale (italiana, româna și engleza) din aspect diacronic și sincron; să argumenteze particularitățile de traducere a textului medical în cele trei limbi de cercetare prin prisma analizei comparate a celor două corpusuri de termeni medicali.

Vom specifica faptul că terminologia medicală se caracterizează prin: nonambiguitate, univocitate și monoreferențialitate; termenii din acest domeniu sunt în majoritate monosemantici (*apendicită, flebită, acupunctură*), de aceea definirea lor trebuie să furnizeze informații foarte clare. În general, termenii medicali sunt decontextualizați, dar pentru o comunicare mai precisă, contextul sporește claritatea mesajului. Totodată, vocabularul de

specialitate are un caracter tranzitoriu, dinamic și schimbător, răspunzând continuu activităților variate și progresului în societate.

În ceea ce privește statutul translexical al terminologiei medicale, aceasta nu este creația absolută a terminologiei sec. XX. Fenomen cunoscut deja în antichitate este ampla dezvoltare a metaforei; nenumărați termeni inventariați de lingvistul român Valeriu Rusu [3], mai cu seamă în anatomie, s-au format prin metaforizare – în greacă și în latina clasică – având ca spațiu de referință realitatea cotidiană: lat. *vestibulum* cu pl. *vestibula* (spațiul dintre stradă și ușa casei), *atrium* cu pl. *atria* (anticamera cu pereții afumați datorită focului care ardea în mijlocul încăperii), *thalamos* (dormitorul) erau spații ale unei case romane. Putem afirma că fundamentele greco-latine ale limbajului medical și farmaceutic actual au cel puțin două valențe universale: pe de o parte, continuitatea terminologică, din punctul de vedere al spațiului, pe de altă parte, din punct de vedere istoric, termenii au fost utilizați într-o formă constantă peste 2000 de ani, fapt ce le conferă capacitatea de a putea fi traduși cu exactitate. Deși specificul limbajului medical nu se reduce la caracterul denotativ al semnelor și la relația privilegiată a acestora cu obiectele realității, limbajul medical nu este doar un vocabular care reflectă realitatea, iar unitățile sale constitutive nu sunt numai etichete aplicate referențelor; limba este un tot, un sistem ordonat ierarhic, în interiorul căruia sensul și valoarea termenilor rezultă din relațiile pe care aceștia le stabilesc între ei [1].

În cadrul studiului efectuat, am analizat două corpusuri de termeni medicali în limbile română, engleză și italiană. Primul corpus include termeni medicali clasici de origine greco-latină, în timp ce în cel de-al doilea corpus am abordat o serie de termeni medicali de ultimă oră din domeniul stomatologiei, a căror calitate de termen urmează a fi demonstrată ulterior. Câteva exemple elocvente: engl. *Cellulitis/cellulite*, rom. *Celulită*, it. *Cellulite* – acest termen este utilizat în medicină cu dublă semnificație: 1. inflamație a țesutului adipos subcutanat – engl. *Cellulitis*, 2. inestetismul cutanat datorat factorilor hormonalilor engl. *cellulite*. În cea de-a doua dintre variante, *cellulite* pătrunde în limba comună și este un exemplu de utilizare improprie a sufixului *-ite*, deoarece altfel decât sugerează, termenul nu se referă la un proces inflamator, reprezentând un caz de polisemie în terminologie; engl. *Inflammation*, rom. *Înflamație*, it. *Flogosi*: termen pătruns în l. italiană de la grecescul *flogos* – „flacăra”, utilizând impropriu sufixul *-osi*. Lexicul medical italian a adoptat forma grecească, în timp ce în limbile engleză și română (prin intermediul francezei) s-a preluat latinescul *inflammatio*.

În comparație cu primul corpus de termeni, intitulat „**Corpus de termeni medicali clasici (origine greco-latină)**” care, fiind creați pe parcursul generațiilor milenare de știință medicală, prezintă varii criterii de formare. Dintre cele mai des întâlnite menționăm: derivarea, metafora prin analogie, compunerea, perifraza; termenii medicali incluși în cel de-al doilea corpus

denumit ”Corpus de termeni medicali din domeniul stomatologiei (I deceniu al secolului XXI)” sunt formați în preponderență prin procedeul compunerii, din mai mulți membri, un număr foarte mic s-a format prin derivare cu sufixe și prefixe, iar prin analogie putem menționa un singur exemplu (forma it. a românescului demineralizant – *acquaforte*). Acestea le putem observa analizând imaginea.

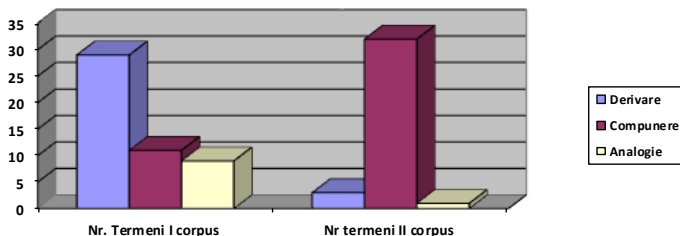

Fig. Raport statistic comparativ de formare a termenilor medicali prin procedeele: derivare, compunere, analogie

Concluzii. Recomandăm traducătorilor de texte medicale să consulte specialiștii medicali cu ale cărui texte/terminologii operează. Aceasta este cu atât mai necesar în medicină, cu cât tot mai des se întâlnesc deficiențe în traducerea monografiilor, întrucât spațiul european sud-estic deocamdată duce lipsă de traducători de texte medicale. O soluție, în acest sens, ar putea fi, pentru început, menținerea unei terminologii adecvate în domeniul de ai cărui semnificați și semnificanți am încercat să ne apropiem, constituirea ghidurilor terminologice medicale, după imaginea ghidurilor din medicină, care reflectă consensuri conceptuale internaționale și care să expună diferențele dintre diversele utilizări ale termenilor medicali, unitățile lexicale, semantice și structurile gramaticale care trebuie evitate și să justifice alegerea termenilor privilegiați.

Referințe:

1. BIDU-VRÂNCEANU, A. ș.a. *Lexic comun, lexic specializat*. București: Universitatea din București, 2002.
2. HARRISON, T. R. *Tratat de Medicină Internă*. Ed. a XIV-a. București: Teora, 2003.
3. RUSU, V. *Dicționar medical*. Ed. a III-a. *Lexicul*. București: Humanitas, 2007.
4. ZBANȚ, L. Noi tendințe în formarea traducătorilor în contextul internațional. În: *Conferința științifico-practică internațională*. Chișinău: IRIM, 2007.
5. WÜSTER, E. *Introduction to the General Theory of Terminology and Terminological Lexicography*. Wien: Springer, 1979.

Recomandat
Ludmila ZBANȚ, dr. hab., conf. univ.